

Turčija

//Dejan Bordjan in Ana Vidmar

Površina: 780.580 km²

Površina obstoječih IBA:

29.978 km² (4 %)

Št. prebivalcev: 63 milijonov

Najvišja točka: 5165 m gora Ararat

Število vrst ptic: 466 vrst v 57

družinah

Zanimive vrste ptic:

Rožnati pelikan (*Pelecanus onocrotalus*), kodrasti pelikan (*Pelecanus crispus*), pritlikavi kormoran (*Phalacrocorax pygmeus*), klavžar (*Geronticus eremita*), marmorna raca (*Marmarometra angustirostris*), beloglavka (*Oxyura leucocephala*), beloliska (*Melanitta fusca*), brkati ser (*Gypaetus barbatus*), kraljevi orel (*Aquila heliaca*), rjasta kanja (*Buteo rufinus*), sokol plenilec (*Falco cherrug*), južni sokol (*Falco biarmicus*), kavkaški ruševac (*Tetrao mlokosiewiczi*), kaspjska skalna kokoš (*Tetraogallus caspius*), frankolin (*Francolinus francolinus*), turška kotorna (*Alectoris chukar*), sultanka (*Porphyrion porphyrio caspius*), debelokljuni deževnik (*Charadrius leschenaultii*), ostrogasta priba (*Vanellus spinosus*), armenijski galeb (*Larus armenicus*), perzijski skovik (*Otus brucei*)

Zanimive vrste živali:

Anatolski leopard (*Panthera pardus tulliana*), volk (*Canis lupus*), šakal (*Canis aureus*), sredozemska medvedjica (*Monachus monachus*), bezoarska koza (*Capra aegagrus*), tekunica (*Spermophilus* sp.), sivi hrček (*Cricetulus* sp.), kaspjska vodna želva (*Mauremys caspica*), glavata kareta (*Caretta caretta*), orjaška črepaha (*Chelonia mydas*), agama (*Agama* sp.)

Zanimive vrste rastlin:

Vulkanski hrast (*Quercus vulcanica*)

Viri ogrožanja:

Intenzifikacija kmetijstva, lov, ribolov, urbanizacija, turizem, namakanje.

Turčija je dežela velike pestrosti. Ima zelo bogato kulturno zgodovino, saj je bila ravno zaradi svoje geografske lege že od nekdanj zanimiva za osvajalce. Za današnjo Turčijo je bil najpomembnejši Mustafa Kemal paša, bolj znan kot Atatürk (oče Turčije). Poleg bogate zgodovine Turčijo zaznamuje tudi izredna pokrajinska in podnebna pestrost. Je dežela visokih gora in neskončno dolgih peščenih plaž. V njej se stikajo vlažno črnomoško podnebje na severu, mediteransko podnebje ob obalah Sredozemskega in Egejskega morja ter suho celinsko podnebje v notranjosti Male Azije. Podnebni in reliefni pestrosti sledita tudi rastlinska in živalska raznolikost, ki popotnika spremljata in navdušujeta na vsakem koraku.

Prihod v glavno mesto Ankaro je napovedal čisto novo izkušnjo. Doma sva se poslovila od deževnega, turobnega vremena, tukaj pa naju je pozdravila širina modrega neba. Tudi ptičji svet je bil drugačen, že ob pristajanju sva iz letala videla bledega kupčarja (*Oenanthe isabellina*). Polna pričakovanja sva se odpravila na enomesečno popotovanje po centralni Turčiji.

Najino glavno prevozno sredstvo so bili avtobusi, dolmii in minibusi, s katerimi se da v Turčiji prepeljati celo v najbolj oddaljeno vas. Izkazali so se tudi kot odlično sredstvo za opazovanje razpršenih stepskih vrst. To sva izkusila že v prvih dveh dneh potovanja. Po daljnovodnih ob cesti sva videvala južne postovke (*Falco naumanni*), rjaste kanje (*Buteo rufinus*), ki so v Turčiji najpogostejše ujede, črnočele (*Lanius minor*), rjave (*L. collurio*) in zakrinkane srakoperje (*L. nubicus*). Po poljih sva videvala jate laških škrlancev (*Melanocorypha calandra*), rožnatih (*Sturnus roseus*) in navadnih škorcev (*S. vulgaris*), posamezne blede (*Oenanthe isabellina*), navadne (*O. oenanthe*), sredozemske (*O. hispanica*) in turške kupčarje (*O. finschii*), v zraku velike jate čebelarjev (*Merops apiaster*).

Kapadokija

Za prvo destinacijo sva si izbrala jezero Tuz, ki je spomladi drugo največje jezero v Turčiji. Konec poletja pa postane velika slana puščava. Na jugu in jugozahodu se ob jezeru razprostirajo obsežna področja sezonsko poplavljenih slanin step. A žal je avtobus vozil le v severovzhodni del, kjer na jezero običajno prihajajo turisti po zdravilno blato in na bosonogi sprehod po soli. Tudi sama sva izkusila čudoviti občutek drobljenja majhnih kristalčkov pod nogami. V tej pokrajini so prevladovali čopasti škrljanci (*Galerida cristata*) in mali škrljančki (*Calandrella rufescens*). Zanimivo pa je bilo srečanje z malim muharjem (*Ficedula parva*) v grmovju

hotela.

Naslednja postaja, ki nama je vzela nekaj dni, je bila dolina Ihlara jugovzhodno od jezera Tuz v centralni Turčiji. Sredi suhe stepske pokrajine je rečica Melendiz vklesala dolg kanjon z navpičnimi stenami, majhnimi slapovi in obrečno loko. V stene te doline je vklesanih več cerkva še iz časa kristjanov starega Rima. Ob reki sva imela priložnost opazovati povodne kose (*Cinclus cinclus*), vodomce (*Alcedo atthis*), bele (*Motacilla alba*), sive (*M. cinerea*) in rumene pastirice (*M. flava*). Pogosta ptica je bil sirijski detel (*Dendrocopos syriacus*), ki se je nemalokrat hranil tudi po skalah. V obrežni loki sva opazovala selitev ptic pevk, predvsem penic, med drugim skrivnega bledega vrtnika (*Hippolais pallida*). Večkrat sva videla balkanske (*Ficedula semitorquata*) in belovrate muharje (*F. hypoleuca*). Nad sabo sva opazovala spretno lovske polete kratkoprstega skobca (*Accipiter brevipes*), osamljenega škrljančarja (*Falco subbuteo*) in rjaste kanje (*Buteo rufinus*), ki se jim je na najširšem delu doline pridružil še par južnih sokolov (*Falco biarmicus*). Po skalah so se zadrževali zelo pogosti skalni brglezi (*Sitta neumayer*), skalni strnadi (*Emberiza cia*), skalni vrbci (*Petronia petronia*), skalne lastovke (*Ptyonoprogne rupestris*) in turška podvrsta šmarnice (*Phoenicurus ochruros ochruros*). Ob večerih sva opazovala več stoglave jate planinskih hudournikov (*Tachymartus melba*) v njihovem večernem klepetu. Dolina Ihlare pa nama ni ostala v spominu samo zaradi pisane palete ptic, neverjetne pokrajine in zanimivih cerkva, pač pa tudi zaradi tekunic, ki jih lahko z malo potrpežljivosti zlahka opazuješ.

Iz Ihlare sva prek turističnega mesta Göreme v Kapadokiji, kjer sva z balonom letela nad praviljično pokrajino in oprezala za žalobno sinico (*Parus lugubris*), potovala proti narodnemu parku Sultan Sazlıdı. Park je obsežno močvirno območje, ki je spomladi skoraj v celoti pod vodo, poleti

Zemljevid:

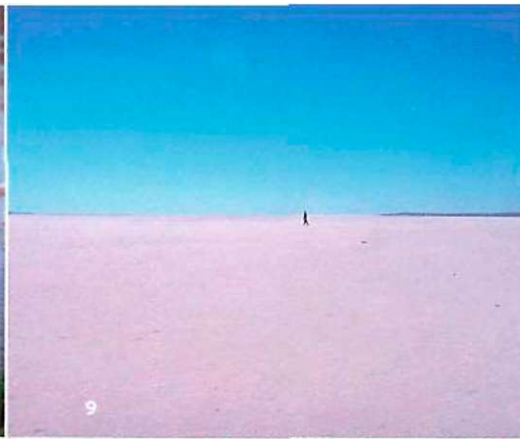
Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

1-6: Tipičen pogled na centralno-turško pokrajino, na podeželju so glavno prevozno sredstvo vzdržljivi osli, tekunica ob reki Ihlari, ob rekah se pogosto sončijo kaspijske vodne želve, lilijeke na peščenih sipinah, Atatürkov kip je pomemben simbol današnje Turčije in stoji v vsakem mestu. foto: Dejan Bordjan

7: Pravljični dimniki v pokrajini Kapadokija foto: Dejan Bordjan

8

9

10

11

12

8: Črna štokrlja (*Ciconia nigra*) je množična jesenska selivka Turčije, ki na dolgi poti postaja ob vodah.
foto: Dejan Bordjan

9: Jezero Tuz je v jesenskem času prostrana slana puščava.
foto: Dejan Bordjan

10: Na tisoče rožnatih pelikanov (*Pelecanus onocrotalus*) je prekrilo nebo.

11: Rumena pastirica (*Motacila flava*) je pogosta selilka, ki se ustavlja na vlažnih območjih.
foto: Dejan Bordjan

12: Redki velikani med počitkom na položju - rožnati pelikani (*Pelecanus onocrotalus*)
foto: Dejan Bordjan

13: Skalni plezalček (*Tichodroma muraria*) je majhen skrivnostnež visokogorja
foto: Dejan Bordjan

pa se spremeni v tamarišino in slano stepo z ogromnim sestojem trstičja in majhnimi vodnimi okni. Na teh sva videla žličarke (*Platalea leucorodia*), različne čaplje in na stotine rac. Po plitvinah so bredli posamezni plamenci (*Phoenicopterus ruber*), štokrlje (*Ciconia* sp.), plevice (*Plegadis falcinellus*), sabljarkje (*Recurvirostra avosetta*) ter mnogo drugih pobreznikov. V trstičju so skakale trstnice (*Acrocephalus* sp.), trstni strnadi (*Emberiza schoeniclus*), plašice (*Remiz pendulinus*), modre taščice (*Luscinia svecica*) in brkate sinice (*Panurus biarmicus*). Nad trstičjem in redkim sestojem tamariše (*Tamarix* sp.) sva opazovala številne lunje (*Circus* sp.). Po slani stepi so se podili mali in laški škrajnci ter repaljščice (*Saxicola rubetra*). Dan pa so nama polepšale črne štokrlje (*Ciconia nigra*), kar sto se jih je iz močvirja dvignilo v letišni dimnik in odletelo na jug.

gorati del vzhodne Anatolije

Glavno mesto vzhodne Anatolije Kayseri leži pod vulkanom Erciyes Dadi (3916 m). Tam sva spoznala dva moška - brata, ki sta bila navdušena nad Slovani. Skupaj z njunim stricem smo imeli piknik ob zajezitvenem jezeru na 2500 m visokem prelazu tega vulkana. Tu sva se prvič seznanila z gorsko ornitofavno Turčije. Videla sva manjše jate rdečečelih grilčkov (*Serinus pusillus*), uhatih škrajncev (*Eremophila alpestris*) in posamezne vriskarice (*Anthus spinoletta*). Planinsko podobo so dopolnjevali planinski orli (*Aquila chrysaetos*). Na tem vulkanu sva opazila še dva preletnika. Črnočelega srakoperja smo mrtvega našli ob cesti, ribji orel (*Pandion haliaetus*) pa je pred najinimi presečenimi gostitelji ujel ribo in jo pojedel nedaleč v stran. Še bolj sva se seznanila s turškimi gorskimi pticami na štiritidnevem trekingu po narodnem parku Ala daglar. To je obsežno gorato območje v Vzhodnih Taurih med mesti Nidde, Kayseri in Adana. Tam sva se s pomočjo vodnika in dveh kobil povzpela čez dva 3400 m visoka prelaza in spala v dolinici več kot 3000 m visoko. Tukaj se spretavajo več stoglave jate planinskih vrabcev (*Montifringilla nivalis*), pomešanih z uhatimi škrajnci. Ob redkih vodah sva opazovala planinske pevke (*Prunella collaris*), vriskarice, šmarni-

ce, komatarje (*Turdus torquatus*) in skalne plezalčke (*Tichodroma muraria*). Visoko nad nama so letale mešane jate planinskih kavk (*Pyrrhocorax graculus*) in vran (*P. pyrrhocorax*). Nikakršna redkost niso bili planinski orli in postovke (*Falco tinnunculus*). Med trekingom sva opazovala dve vrsti kur, v nižjih predelih turško kotorno (*Alectoris chukar*), v višjih kaspjsko skalno kokoško (*Tetraogallus caspius*). Te tukaj dosejajo svoj najzahodnejši del razširjenosti in jih je moč spomladi organizirano opazovati na skupnih rastiščih, kamor vas lahko lokalni ornitolog, znan kot afak, za dobro plačilo tudi vodi. Prebivalci teh vzhodno-anatolskih gora, ki pa jih žal nisva videla, so še rdečeperuti trobentar (*Rhodopechys sanguinea*), turška pevka (*Prunella ocularis*) in brkati ser (*Gypaetus barbatus*).

Obala Sredozemskega morja

V enem dnevu sva se z višine 3400 m spustila do Sredozemskega morja. Najprej sva obhodila laguno Akjatan pri mestu Karata, južno od mesta Adana. Tam sva kljub zagotovitvi lokalnega trgovca, da na tej laguni ni ptic v tem letnem času, uživala v pogledu na več tisoč rožnatih pelikanov (*Pelecanus onocrotalus*). Ti so se kot zavesa dvignili nad vodo in zaokrožili nad nama. Nad gladino so lovile kaspjske čigre (*Sterna caspia*), na položjih so posedali galebi (*Larus* sp.). Po plitvi vodi so brodili plamenci. Obala je bila polna vodomcev in pobreznikov, med katerimi sta prednjačila rdečenogi martinec (*Tringa totanus*) in beločeli deževnik (*Charadrius alexandrinus*). Med slanušami na obali so se podili škrajnci. Po grmovju so skakali rumenoriti bulbuli (*Pycnonotus xanthopygus*), iz visokih trstik so se oglasile prelestne prinije (*Prinia gracilis*), po daljnovidih pa so sedeli zakrinkani srakoperji. Kljub temu da je ta laguna mednarodno pomembno območje za ptice IBA, ni kaj prida zaščitena. Bombažna polja segajo do obale lagune, vsi vtoki v laguno so v kanalih.

Precej drugače je bilo na naslednjem območju IBA, ki sva ga obiskala, obsežnem kompleksu delte Göksu. Tam je najvzhodnejše kotišče za sredozemsko medvedjico (*Monachus monachus*), prav tako pa tam ležeta jajca dve

14

15

16

17

18

vrsti morskih želv. V spomladanskem času se je prepovedano kopati znotraj zavarovanega območja. Že od daleč se nad enim od jezer dviga okostje ogromne betonske stavbe, ki so jo pred leti nehali graditi, ker posegi v območju delte pač niso dovoljeni. Veliko stopinj v pesku in pričanja ljudi govorijo o množici šakalov, ki so glavni plenilci v delti. Brezmejna količina različnih nevretenčarjev, kuščarjev, neokrnjenih peščenih obal in obsežnih trstičij pričajo, da gre za izredno bogato in neprecenljivo območje. Tukaj je ena večjih populacij sultank (*Porphyrus porphyrio*). Dokaz za to sva imela iz ene izmed opazovalnic, saj sva jih v enem vidnem polju imela kar pet. Vodna površina je bila polna življenja. Po trstičjih so se podili vodomci, mokoži (*Rallus aquaticus*) in čapljice (*Ixobrychus minutus*). Prek okoliških grmišč je potekala selitev ptic pevk, ki so se mešale z lokalnimi posebnimi. Med grmovjem so tekali izmuzljivi frankolini (*Francolinus francolinus*). V slanem jezeru so se hranili plamenci, na poljih so posedali pelikani, med njihovimi nogami pa so se potikali različni pobježniki, med njimi so bile bolj zanimive sabljarkje in sabljasti martinec (*Xenus cinereus*). Po žicah so posedale zapoznele zlatovranke (*Coracias garrulus*) in rdečenoge postovke (*Falco vespertinus*), nad njimi pa so krožile že prve jate žerjavov (*Grus grus*), ki tu v času preleta dosega več tisočglave jate. Po močvirnih travnikih in pašnikih so se hranile kravje čaplje (*Bubulcus ibis*) in različni pobježniki. Proti večeru so po daljnovidih posedali čuki (*Athene noctua*). Nekoliko vstran so po evkaliptusovih gajih lovili izmirski gozdomci (*Halcyon smyrmensis*). V območju delte Göksu sicer živi kar 550 vrst ptic, med njim obe vrsti pelikanov, pritlikavi kormorani (*Phalacrocorax pygmeus*), zeleni čebelarji (*Merops persicus*), mali hudourniki (*Apus affinis*), črnobeli pasat (*Ceryle rudis*) itd. Veliki klinkač (*Aquila clanga*) in kraljevi orol (*Aquila heliaca*) prezimujeta v tem območju. V času spomladanske selitve so travniki preplavljeni s selečimi se belimi štorkljami (*Ciconia ciconia*) in ostrogastimi pribami (*Vanellus spinosus*). Tu gnezdita tudi marmorna raca in beloglavka (*Oxyura leucocephala*). To bogato in enkratno pokrajino sva nerada zapustila, preganjal naju ni le čas, marveč tudi trume komar-

jev, ki so ob sladkih vodah v tem času kar preveč pogosti. Z najetim avtomobilom sva se odpravila proti pogorju Nur daglar, kamor sva šla opazovat selitev ujed. Po številnih peripetijah sva ob zajtrku uživala v selitvi malih klinkačev (*Aquila pomarina*), kačarjev (*Circaetus gallicus*), kratkoprstih skobcev, rjastih kanj, malih orlov (*Hieraaetus pennatus*), sokolov plenilcev (*Falco cherrug*) in egiptovskega jastreba (*Neophron percnopterus*). Pot nazaj naju je vodila ob laguni Yumurtalik, kjer sva se kratkočasila s pobježniki, kaspjskimi čigrami in sredozemskimi galebi (*Larus auduini*). Imela sva priložnost opazovati potek uspešnega lova sokola plenilca na turško grlico (*Streptopelia decaocto*). Pot sva nadaljevala ob obali proti zahodu in prispela na najjužnejšo točko Turčije, antično mesto Anamurium. Tam sva uživala, počivala in se pogovarjala s prijaznim gostiteljem Eserjem in njegovim očetom, ki je že na daleč opazil, da sva z Balkana, in vedel celo, kje je Slovenija. Ponoči so peli čuki, ob obali sva spremljala priložnostni prelet škrančarjev, navadnih čiger (*Sterna hirundo*), ribjega orla in rdeče lastovke (*Hirundo daurica*). Končna destinacija potovanja je bilo mirno mestece Edridir ob istoimenskem jezeru. Tam sva tri dni počivala, spala in se sprehajala. Med temi sprehodi sva med rumenonogimi galebi prepoznala armenijskega galeba (*Larus armenicus*), ki je še ne dolgo tega veljal za podvrsto prej omenjenega. V obzidju majhnega gradu sva imela priložnost opazovati čuka med dnevnimi aktivnostmi. Za konec naju je čakala večurna vožnja do Ankare in nočitev v tej ogromni, prenaseljeni in onesnaženi prestolnici. Med poletom nazaj sva poskušala strniti vtise, hkrati pa z žalostjo opazovala velikanski oblak, ki se vlekel vse od Črnega morja do Avstrije in še dalje. Kot po čudežu je zijala majhna jasnina nad dunajskim letališčem, kot nekakšen spomin na sončni mesec dni pohajkovanja po Turčiji. ●

14: Speči vulkan Erciyes nad jezercem v nacionalnem parku Sultan Sazligi
foto: Dejan Bordjan

15: Planinska pevka (*Prunella collaris*) pri jutranjem čiščenju v našem kampu v pogorju Ala Daglar
foto: Dejan Bordjan

16: Gorovje Ala Daglar in najvišji vrh Demirkazik
foto: Dejan Bordjan

17: Čuk (*Athene noctua*) je presenetljivo opazna ptica starejših naselij.
foto: Dejan Bordjan

18: V stepski pokrajini so škranjci najpogostejše vrste ptic. Na sliki je kratkoprsti škranček (*Calandrella brachydactyla*).
foto: Dejan Bordjan